

DOSTOSOWANIE WYMAGAŃ EDUKACYJNYCH W PRAKTYCE

Specyficzne trudności w uczeniu się

Dyskalkulia, czyli trudności w liczeniu

Oceniamy przede wszystkim tok rozumowania, a nie techniczną stronę liczenia.

Uczeń ma, bowiem skłonność do przestawiania kolejności cyfr w liczbie i przez to jej zapis jest błędny. Zły wynik końcowy wcale nie świadczy o tym, że dziecko nie rozumie zagadnienia. Dostosowanie wymagań będzie, więc dotyczyło tylko formy sprawdzenia wiedzy poprzez koncentrację na prześledzeniu toku rozumowania w danym zadaniu i jeśli jest on poprawny - wystawienie uczniowi oceny pozytywnej.

Dysgrafia, czyli brzydkie, nieczytelne pismo

Dostosowanie wymagań będzie dotyczyło formy sprawdzania wiedzy, a nie treści.

Wymagania merytoryczne, co do oceny pracy pisemnej powinny być ogólne, takie same, jak dla innych uczniów, natomiast sprawdzenie pracy może być niekonwencjonalne. Np., jeśli nauczyciel nie może przeczytać pracy ucznia, może go poprosić, aby uczynił to sam lub przepytać ustnie z tego zakresu materiału. Może też skłaniać ucznia do pisania drukowanymi literami lub na komputerze.

Dysortografia, czyli trudności z poprawną pisownią pod względem ortograficznym, fonetycznym, interpunkcyjnym itd.

Dostosowanie wymagań znowu dotyczy głównie formy sprawdzania i oceniania wiedzy z tego zakresu.

Zamiast klasycznych dyktand można robić sprawdziany polegające na uzasadnianiu pisowni wyrazów, odwołując się do znajomości zasad ortograficznych oceniać odrębnie merytoryczną stronę pracy i odrębnie poprawność pisowni, nie wpisując tej drugiej oceny do dziennika. W żadnym wypadku dysortografia nie uprawnia do zwolnienia ucznia z nauki ortografii i gramatyki.

Dysleksja, czyli trudności w czytaniu przekładające się często również na problemy ze zrozumieniem treści

Ogólne zasady postępowania z uczniem z dysleksją rozwojową

1. **Unikać głośniego odpytywania z czytania przy całej klasie;** wskazówka ta dotyczy przede wszystkim dzieci młodszych. Jeśli nauczycielowi dla oceny umiejętności ucznia niezbędne jest głośnie czytanie, należy przeprowadzić je na przerwie, po zakończeniu lekcji
2. **Ograniczać czytanie obszernych lektur do rozdziałów istotnych** ze względu na omawianą tematykę, akceptować korzystanie z nagrań fonicznych, w wyjątkowych przypadkach z ekranizacji, jako uzupełnienia samodzielnie przeczytanych rozdziałów

3. **Kontrolować stopień zrozumienia samodzielnie przeczytanych przez ucznia poleceń**, szczególnie podczas sprawdzianów (wolne tempo czytania, słabe rozumienie jednorazowo przeczytanego tekstu może uniemożliwić wykazanie się wiedzą z danego materiału)
 4. Ze względu na wolne tempo czytania lub/i pisania **zmniejszyć ilość zadań (poleceń) do wykonania** w przewidzianym dla całej klasy czasie lub wydłużyć czas pracy dziecka. Formy te należy stosować zamiennie – uczeń pozostawiony w klasie dłużej niż rówieśnicy, narażony na komentarze z ich strony sam zacznie rezygnować z dodatkowego czasu
 5. **Ograniczać teksty do czytania i pisania na lekcji do niezbędnych notatek**, których nie ma w podręczniku; jeśli to możliwe dać dziecku gotową notatkę do wklejenia. Zalecenie to jest szczególnie istotne w przypadku dzieci małych lub starszych, u których stwierdzono dysgrafię
 6. **Pisemne sprawdziany powinny ograniczać się do sprawdzanych wiadomości**, wskazane jest, zatem stosowanie testów wyboru, zdań niedokończonych, tekstów z lukami – pozwoli to uczniowi skoncentrować się na kontrolowanej tematyce, a nie na poprawności pisania
 7. **Wskazane jest preferowanie wypowiedzi ustnych**. Sprawdzanie wiadomości powinno odbywać się często i dotyczyć krótszych partii materiału. Pytania kierowane do ucznia powinny być precyzyjne
 8. **W przedmiotach ścisłych** podczas wykonywania ścisłych operacji wymagających wielokrotnych przekształceń, należy umożliwić dziecku ustne skomentowanie wykonywanych działań. **W ocenie pracy ucznia wskazanie jest uwzględnienie poprawności toku rozumowania, a nie tylko prawidłowości wyniku końcowego**. W przypadku prac pisemnych z przedmiotów ścisłych i im pokrewnych, nauczyciel powinien zwrócić uwagę na graficzne rozplanowanie sprawdzianów – pod treścią zadania powinno być wolne miejsce na rozwiązanie. Pozwoli to uniknąć niepotrzebnych pomyłek przy przepisywaniu zadań na inną stronę np. gubienia, mylenia znaków, cyfr, symboli, tak charakterystycznych dla dzieci z dysleksją.
Materiał programowy wymagający znajomości wielu wzorów, symboli, przekształceń można podzielić na mniejsze partie. Tam, gdzie jest taka możliwość, pozwolić na korzystanie z gotowych wzorów, tablic itp.
- Unikać wrywania do odpowiedzi**. Jeśli to możliwe uprzedzić ucznia (na przerwie lub na początku lekcji), że będzie dzisiaj pytany. W ten sposób umożliwiamy dziecku przypomnienie wiadomości, skoncentrowaniu się, a także opanowanie zapięcia emocjonalnego często blokującego wypowiedź
9. **Dobrze jest posadzić dziecko blisko nauczyciela**, dzięki temu zwiększy się jego koncentracja uwagi, ograniczeniu ulegnie ilość bodźców rozpraszających, wzrośnie bezpośrednia kontrola nauczyciela, bliskość tablicy pozwoli zmniejszyć ilość błędów przy przepisywaniu
 10. **Złagodzić kryteria wymagań z języków obcych**. Uczeń mający problemy z opanowaniem ojczystego języka prawie zawsze ma trudności z mówieniem, rozumieniem, czytaniem i pisanem w języku obcym

11. **Podczas oceny prac pisemnych nie uwzględniać poprawności ortograficznej lub oceniać ją opisowo.** Należałoby pozwolić uczniom na korzystanie ze słowników ortograficznych podczas pisania wypracowań, prac klasowych.

Postępy w zakresie ortografii sprawdzać za pomocą dyktand z komentarzem, okienkiem ortograficznym, pisania z pamięci. Zakres sprawdzianu powinien obejmować jeden rodzaj trudność ortograficznych - umożliwi to skoncentrowanie się na zagadnieniu, tym samym zmniejszając ilość błędów i dając poczucie sukcesu

12. **W przypadku ucznia z dysgrafią wskazane jest akceptowanie pisma drukowanego,** pisma na maszynie, komputerze, zwłaszcza prac obszernych (wypracowań, referatów). Nie należy również oceniać estetyki pisma, np. w zeszytach. Jeśli pismo dziecka jest trudne do odczytania, można zamienić pracę pisemną na wypowiedź ustną

Nauczyciel powinien znać dobrze specyfikę problemu dysleksji, dysortografii i dysgrafii, ponieważ umożliwi mu to rozumienie problemów dziecka i sprzeczności, np. między dobrą znajomością faktów historycznych a trudnościami z ich chronologicznym uporządkowaniem, wiedzą z zakresu geografii a niemożnością zorientowania się na mapie, wielokrotnego przepisywania tego samego tekstu w ramach poprawy pracy klasowej a popełniania podczas przepisywania coraz to nowych błędów, czytania wielu książek a popełniania błędów ortograficznych w często powtarzających się wyrazach, ładnego przepisywania kilkunastu linijek a bazgrania w dalszej części kartki zeszytu, dobrego słuchu muzycznego a niemożnością nauczenia się czytania nut, itp.

JĘZYK POLSKI

Symptomy trudności	Sposoby dostosowania wymagań edukacyjnych
<ul style="list-style-type: none"> • trudności w opanowaniu techniki czytania tj.: głośkowanie, sylabizowanie, przekręcanie wyrazów, domyślanie się, wolne lub nierówne tempo, pauzy, nie zwracanie uwagi na interpunkcję • niepełne rozumienie treści tekstów i poleceń, uboższe słownictwo • trudności w pisaniu, szczególnie ze słuchu, liczne błędy np.: mylenie z-s, d- t, k -g • błędy w zapisywaniu zmiękczeń, głosek i- j • błędy w zapisywaniu głosek nosowych ą - om, ę – em • opuszczanie, dodawanie, przestawianie, podwajanie liter i sylab • błędy gramatyczne w wypowiedziach ustnych i pisemnych • trudności w formułowaniu wypowiedzi pisemnych na określony temat • trudności w uczeniu się ze słuchu na lekcji, korzystaniu z wykładów, zapamiętywaniu, rozumieniu poleceń złożonych, instrukcji • trudności z zapamiętaniem liter alfabetu, mylenie liter podobnych kształtem l-t-ł • mylenie liter zbliżonych kształtem, lecz inaczej ułożonych w przestrzeni b-d-g-p, w-m • opuszczanie drobnych elementów graficznych liter /kropki, kreski/ • błędy w przepisywaniu i pisaniu z pamięci • nieprawidłowe trzymanie przyborów do 	<ul style="list-style-type: none"> • nie wymagać, by uczeń czytał głośno przy klasie nowy tekst, wskazywać wybrane fragmenty dłuższych tekstów do opracowania w domu i na nich sprawdzać technikę czytania • dawać więcej czasu na czytanie tekstów, poleceń, instrukcji, szczególnie podczas samodzielnej pracy lub sprawdzianów, w miarę potrzeby pomagać w ich odczytaniu • starać się w miarę możliwości przygotowywać sprawdziany i kartkówki w formie testów • czytanie lektur szkolnych lub innych opracowań rozłożyć w czasie, pozwalać na korzystanie z książek "mówionych" • raczej nie angażować do konkursów czytania • uwzględniać trudności w rozumieniu treści, szczególnie podczas samodzielnej pracy z tekstem, dawać więcej czasu, instruować lub zalecać przeczytanie tekstu wcześniej w domu • częściej sprawdzać zeszyty szkolne ucznia, ustalić sposób poprawy błędów, czuwać nad wnikliwą ich poprawą, oceniać poprawność i sposób wykonania prac • dać uczniowi czas na przygotowanie się do pisania dyktanda poprzez podanie mu trudniejszych wyrazów, a nawet wybranych zdań, które wystąpią w dyktandzie; można też dawać teksty z lukami lub pisanie z pamięci • dyktanda sprawdzające można organizować indywidualnie • błędów nie omawiać wobec całej klasy

<p>pisania</p> <ul style="list-style-type: none"> • wolne tempo pisania, męczliwość ręki • niekształtne litery, nieprawidłowe łączenia - obniżona czytelność pisma • nieumiejętność zagospodarowania przestrzeni kartki 	<ul style="list-style-type: none"> • w przypadku trudności w redagowaniu wypowiedzi pisemnych uczyć tworzenia schematów pracy, planowania kompozycji wypowiedzi (wstęp, rozwinięcie, zakończenie) • pomagać w doborze argumentów, jak również odpowiednich wyrażen i zwrotów • nie obniżać ocen za błędy ortograficzne i graficzne w wypracowaniach • podać uczniom jasne kryteria oceny prac pisemnych (wiedza, dobór argumentów, logika wywodu, treść, styl, kompozycja itd.) • dawać więcej czasu na prace pisemne, sprawdzać, czy uczeń skończył notatkę z lekcji, w razie potrzeby skracać wielkość notatek • przypadku trudności z odczytaniem pracy odpytać ucznia ustnie • pozwalać na wykonywanie prac na komputerze • usprawniać zaburzone funkcje - zajęcia korekcyjno-kompensacyjne
--	---

MATEMATYKA, FIZYKA, CHEMIA

Symptomy trudności	Sposoby dostosowania wymagań edukacyjnych
<ul style="list-style-type: none">• nieprawidłowe odczytywanie treści zadań tekstowych• niepełne rozumienie treści zadań, poleceń• trudności z wykonywaniem działań w pamięci, bez pomocy kartki• problemy z zapamiętywaniem reguł, definicji, tabliczki mnożenia• problemy z opanowaniem terminologii (np. nazw, symboli pierwiastków i związków chemicznych)• błędne zapisywanie i odczytywanie liczb wielocyfrowych (z wieloma zerami i miejscami po przecinku)• przedstawianie cyfr (np. 56-65)• nieprawidłowa organizacja przestrzenna zapisu działań matematycznych, przekształcania wzorów• mylenie znaków działań, odwrotne zapisywanie znaków nierówności• nieprawidłowe wykonywanie wykresów funkcji• trudności z zadaniami angażującymi wyobraźnię przestrzenną w geometrii• niski poziom graficzny wykresów i rysunków, nieprawidłowe zapisywanie łańcuchów reakcji chemicznych	<ul style="list-style-type: none">• naukę tabliczki mnożenia, definicji, reguł wzorów, symboli chemicznych rozłożyć w czasie, często przypominać i utrwalać• nie wrywać do natychmiastowej odpowiedzi, przygotować wcześniej zapowiedź, że uczeń będzie pytany• w trakcie rozwiązywania zadań tekstowych sprawdzać, czy uczeń przeczytał treść zadania i czy prawidłowo ją zrozumiał, w razie potrzeby udzielać dodatkowych wskazówek• w czasie sprawdzianów zwiększyć ilość czasu na rozwiązanie zadań• można też dać uczniowi do rozwiązania w domu podobne zadania• uwzględniać trudności związane z myleniem znaków działań, przedstawianiem cyfr, zapisywaniem reakcji chemicznych itp.• materiał sprawiający trudność dłużej utrwalać, dzielić na mniejsze porcje• oceniać tok rozumowania, nawet gdyby ostateczny wynik zadania był błędny, co wynikać może z pomyłek rachunkowych• oceniać dobrze, jeśli wynik zadania jest prawidłowy, choćby strategia dojścia do niego była niezbyt jasna, gdyż uczniowie dyslektyczni często prezentują styl dochodzenia do rozwiązania niedostępny innym osobom, będący na wyższym poziomie kompetencji

GEOGRAFIA, BIOLOGIA, HISTORIA

Symptomy trudności	Sposoby dostosowania wymagań edukacyjnych
<ul style="list-style-type: none">• trudności z zapamiętywaniem nazw geograficznych, terminologii z biologii i chemii (dłuższe nazwy, nazwy łacińskie), nazwisk z historii• trudności z opanowaniem systematyki (hierarchiczny układ informacji)• zła orientacja w czasie (chronologia, daty)• trudności z czytaniem i rysowaniem map geograficznych i historycznych• trudności z orientacją w czasie i w przestrzeni (wskazywanie kierunków na mapie i w przestrzeni, obliczanie stref czasowych, położenia geograficznego, kąta padania słońca itp.)• problemy z organizacją przestrzenną schematów i rysunków• trudności z zapisem i zapamiętaniem łańcuchów reakcji biochemicznych	<ul style="list-style-type: none">• uwzględniać trudności z zapamiętywaniem nazw, nazwisk, dat• w czasie odpowiedzi ustnych dyskretnie wspomagać, dawać więcej czasu na przypomnienie, wydobyć z pamięci nazw, terminów, dyskretnie naprowadzać• częściej powtarzać i utrzymywać materiał• podczas uczenia stosować techniki skojarzeniowe ułatwiające zapamiętywanie• wprowadzać w nauczaniu metody aktywne, angażujące jak najwięcej zmysłów (ruch, dotyk, wzrok, słuch), używać wielu pomocy dydaktycznych, urozmaicać proces nauczania• zróżnicować formy sprawdzania wiadomości i umiejętności tak, by ograniczyć ocenianie na podstawie pisemnych odpowiedzi ucznia• przeprowadzać sprawdziany ustne z ławki, niekiedy nawet odpytywać indywidualnie często oceniać prace domowe

MUZYKA, PLASTYKA, WYCHOWANIE FIZYCZNE, TECHNIKA

Symptomy trudności	Sposoby dostosowania wymagań edukacyjnych
<ul style="list-style-type: none">• trudności z czytaniem nut, odtwarzaniem rytmu, śpiewaniem, tańczeniem• trudności z rysowaniem (rysunek schematyczny, uproszczony) i organizacją przestrzenną prac plastycznych• obniżony poziom wykonania prac plastycznych i technicznych (dobra własna inwencja twórcza i wyobraźnia)• mylenie prawej i lewej strony• trudności z opanowaniem układów gimnastycznych (sekwencje ruchowe zorganizowane w czasie i przestrzeni)• trudności w bieganiu, ćwiczeniach równoważnych• trudności w opanowaniu gier wymagających użycia piłki (siatkówka, koszykówka, tenis ziemny i stołowy, itp.)• niechęć do uprawiania sportów wymagających dobrego poczucia równowagi (deskorolka, narty, snowboard)	<ul style="list-style-type: none">• zawsze uwzględniać trudności ucznia• w miarę możliwości pomagać, wspierać, dodatkowo instruować, naprowadzać, pokazywać na przykładzie• dzielić dane zadanie na etapy i zachęcać do wykonywania małutkimi krokami• nie zmuszać na siłę do śpiewania, czy wykonywania ćwiczeń sprawiających uczniowi trudność• dawać więcej czasu na opanowanie danej umiejętności, cierpliwie udzielać instruktażu• nie krytykować, nie oceniać negatywnie wobec klasy• podczas oceniania brać przede wszystkim pod uwagę stosunek ucznia do przedmiotu, jego chęci, wysiłek, przygotowanie do zajęć w materiały, niezbędne pomoce itp.• włączać do rywalizacji tylko tam, gdzie uczeń ma szansę

JĘZYKI OBCE

Symptomy trudności	Sposoby dostosowania wymagań edukacyjnych
<ul style="list-style-type: none"> • trudności z zapamiętaniem słówek, struktur gramatycznych • problemy z budowaniem wypowiedzi ustnych • trudności z rozumieniem i zapamiętywaniem tekstu mówionego lub nagranego na taśmę • problemy z odróżnianiem słów podobnie brzmiących • błędy w pisaniu- trudności z odróżnianiem wyrazów podobnych- gubienie drobnych elementów graficznych, opuszczanie i przestawianie liter • trudności z poprawnym pisaniem, pomimo dobrych wypowiedzi ustnych • kłopoty z zapisem wyrazów w poprawnej formie gramatycznej • gubienie drobnych elementów graficznych, opuszczanie i przestawianie liter • trudności z poprawnym pisaniem, pomimo dobrych wypowiedzi ustnych • kłopoty z zapisem wyrazów w poprawnej formie gramatycznej 	<ul style="list-style-type: none"> • dawać łatwiejsze zadania • nie wrywać do natychmiastowej odpowiedzi, dawać więcej czasu na zastanowienie się i przypomnienie słówek, zwrotów • dawać więcej czasu na opanowanie określonego zestawu słówek • w fazie prezentacji leksyki zwolnić tempo wypowiadanych słów i zwrotów, a nawet wypowiadać je przesadnie poprawnie • można pozwolić na korzystanie z dyktafonu podczas lekcji • nowe wyrazy objaśniać za pomocą polskiego odpowiednika, w formie opisowej, podania synonimu, antonimu, obrazka, tworzenia związku z nowym wyrazem • w zapamiętywaniu pisowni stosować wyobrażenie wyrazu, literowanie, pisanie palcem na ławce, pisanie ze zróżnicowaniem kolorystycznym liter • przy odczytywaniu tekstu przez nauczyciela pozwalać na korzystanie z podręcznika • w nauczaniu gramatyki można stosować algorytmy w postaci graficznej wykresów, tabeli, rysunków • podczas prezentacji materiału zestawiać zjawiska gramatyczne języka polskiego ze zjawiskami gramatycznymi charakterystycznymi dla języka obcego • prowadzić rozmówki na tematy dotyczące uczniów • dawać więcej czasu na wypowiedzi ustne i prace pisemne • liberalnie oceniać poprawność ortograficzną i graficzną pisma • oceniać za wiedzę i wysiłek włożony w opanowanie języka, kłaść większy nacisk na wypowiedzi ustne

--	--